АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ

Отговорният бизнес – за бизнес по правилата.

Изх. № 287/17.10.2025 г.

ДО
Г-Н ЖЕЧО СТАНКОВ,
МИНИСТЪР НА ЕНЕРГЕТИКАТА
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Относно: Проект на Постановление на Министерския съвет за определяне на условията и редът за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН СТАНКОВ,

Във връзка с публикувания за обществено обсъждане проект на Постановление на Министерския съвет за определяне на условията и редът за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители предлагаме на Вашето внимание становището на Асоциацията на индустриалния капитал в България.

Многократно работодателски и бизнес организации в България, както и Икономическият и социален съвет са изразявали безпокойство от продължаващия дисбаланс на европейския пазар на електроенергия и постоянните свръхвисоки цени в Югоизточна Европа.

Негативните ефекти от съществуване на ценови дисбаланси на европейския пазар на електроенергия и продължителните периоди на свръхвисоки цени в Югоизточна Европа, системно водят до увеличаване на инфлацията и разходите за производство, както и до влошаване на индустриалната конкурентоспособност и бизнес средата за развитие на вериги на доставки.

ЕК обяви общоевропейски инициативи, като намаляване на ефекта от тесните места в трансграничните коридори, мерки за таван на свръхпечалбите на електропроизводителите и разработи документи, включително Сделка за чиста промишленост и План за действие за достъпна енергия. Направените предложения обаче имат дългосрочен характер, изискват значително време за да бъдат пълноценно реализирани и ефектите от тях да бъдат устойчиво постигнати, поради което нямат пряко влияние върху положителна промяна в текущата ситуация.

Допълнително следва да се обърне внимание и на това, че документите третират основно енергоемките индустрии, които изискват спешна подкрепа за декарбонизация, електрифициране, справяне с високите разходи за енергия и сложните регулации, които вредят на тяхната конкурентоспособност, но слабо адресират проблемите на всички останали индустриални сектори.

Ценовите диспропорции в Югоизточна Европа имат устойчив характер, като за цялата 2024 разликата с Централна Европа достига 30%, а в отделни месеци надхвърля 50%. Това състояние продължава и понастоящем, а войната в Украйна, както и разрушената ѝ енергийна инфраструктура, но и ограничените междусистемни връзка по границите на Унгария и Хърватия, са предпоставки дисбалансите да се проявяват още дълго време. Дисбалансите при ценовите нива на електрическата енергия се усилват и от зависимостта от цените на природния газ, както и от метеорологичните условия, които влияят на производството от вятърни, слънчеви и водни

централи. Тези дисбаланси не могат да бъдат компенсирани само с технологични решения като батерии или управление на върховото потребление.

Анализирайки процесите на либерализация, системна и пазарна интеграция, в които страната ни участва, важно е да се подчертае, че една от целите на изграждането на единен пазар на електроенергия в Европа е ограничаването на ценовите различия. Въпреки усилията за постигане на тази цел, все още виждаме значителни разлики в цените на регионално ниво. Това налага въвеждането на допълнителни национални регулации за адекватна защита на вътрешните потребители, приложими поне до разработването и прилагането на общоевропейски механизми за компенсиране на съществените ценови отклонения.

Ценовите шокове на електроенергията пряко засягат предприятията и заетите в тях, имат силно отражение върху трудовата заетост в България и това именно аргументира необходимостта от подкрепа на небитовите потребители на електроенергия за преодоляване на последствията от волатилните енергийни пазари.

Прилаганата до 31 март 2025г. мярка обхващаше всички небитови потребители в България, приложима на база електропотребление, което еднозначно я определяше като недискриминационна. Мярката не компрометираше и интересите на потребители, страна по Дългосрочни договори поради стойността на прага на интервенция, незначителния обем на дългосрочните договори и условията им на изпълнение.

Усилията за запазване на конкурентноспособността на българската икономика, предоставяйки възможност на потребителите на електроенергия да работят при цени поне близки до тези в останалите европейски страни предполагат изработване на устойчиво действащ механизъм за компенсация от свръхвисоки цени, обосновавайки правото за прилагането му при условията на изключение в целия период на наличие на пазарни диспропорции, които ограничават обмена на електрическа енергия и водят до ценови разлики над 10% с водещите икономики в Европа.

Именно това бе и същината на дискусиите в работната група към Министерството на енергетиката – в този дух са и всички разработвани модели, допускания, прогнозни разчети и изводи.

Като основен проблем бе посочен кратковременния характер на досегашната мярка и ограниченията пред потребителите при планирането на собствените им програми за производство и икономическа дейност. Ето защо работната група се обедини около виждането, че като за начала следва новият механизъм да обхване поне период от 18 календарни месеца – например периода 1 юли 2025 – 31 декември 2026г. Това позволява както планиране на пълен ценови период от КЕВР, така и бюджетирането и завършването на два годишни календарни периода (2025 и 2026) от всички небитови потребители.

Коментирани бяха и възможностите на ФСЕС при различните сценарии за развитие на пазарите на електроенергия, емисии, обеми на електропроизводство, обеми и профили на потребление.

Съгласие имаше и по отношение частичното компенсиране на обемите на потребление – с цел насърчаване на разработването и постигането на мерки и политики за енергийна ефективност и стимулиране на стопанските потребители към оптимизация на енергопотреблението си.

Бе обърнато специално внимание на предприятията от производствените сектори: А Селско, горско и рибно стопанство. В Добивна промишленост и С Преработваща промишленост, които в производствената си дейност са силно експонирани към влиянието на ценовите

диспропорции при електропотреблението си. По данни на НСИ (към 2023 г.) тези производствени сектори в България обхващат над 79 хил. предприятия.

Поставен бе въпросът за целево подпомагане на енергоинтензивните предприятия, водени от разбирането, че най-засегнатите имат нужда и от най-значима подкрепа.

Междувременно, търсеният подход следва да отчита и това, че всички небитови потребители са потърпевши от ценовия дисбаланс, предизвикан от регионалните непазарни диспропорции – несъразмерно по-високи цени спрямо останалите европейски потребители плащат всички производители в България.

От предложените за обществено обсъждане материали установяваме, че Министерският съвет разграничава възможностите за компенации на високите цени на електроенергията в два механизма – подкрепа на енергоинтензивни предприятия и програма за компенсиране на небитовите крайни клиенти.

Предвид свързаността на двата механизма през източника на финансирането им – Фонд „Сигурност на електроенергийната система“, в настоящото становище ще коментираме и двата механизма.

Предложение за проект на ПМС за определяне на условията и редът за прилагане на програма за предоставяне на помощ чрез компенсации за временно облекчение на цените на електрическата енергия за енергоемките потребители

Предложената Програма е разработена в съответствие с Рамката за мерки за държавна помощ в подкрепа на Пакта за чиста промишленост, публикувана в Официален вестник на ЕС на 04.07.2025г. със Съобщение на Комисията C/2025/3602. Впрочем, това предполага да се направи адекватната корекция на съдържанието на чл.1, ал. 2 от обсъжданото ПМС.

Обхватът на засегнатите от програмата сектори реферира към Приложение 1 от Насоките на ЕК относно държавната помощ в областта на климата, опазването на околната среда и енергетиката от 2022 г. (2022/C 80/01), обнародвани в Официален вестник на ЕС на 18.02.2022г. – за секторите, изложени на значителен риск. Обръщаме внимание на необходимостта от изрична обосновка защо не попадат в обхвата на подкрепа и секторите, изложени на риск, както е посочено в раздел 4.11.3.1 от Насоките (виж 405 б.Б) – тук има възможности за аргументиране на национална специфика и държавата ни има инструментариума да постави допълнителни сектори под защита.

Нашите модели и изчисления показват, че при така описания механизъм на подкрепа, бюджетът за първата година , простираща се в рамките на един ценови период 01.07.2025 – 31.06.2026 ще е 240 млн.лв., а не вписаните в чл.3, ал.2 от обсъжданото ПМС – 210 млн.лв.

Удачно е и да отбележим, че в случай че в процеса на нотификация не бъде одобрена подкрепа от 01.07.2025г., а от началото на календарната 2026г., то бюджетът за периода 01.01 – 30.06.2026г. би бил 113 млн.лв. – по нашите изчисления.

Недоумение буди предложението доставчиците, с които предприятията имат сключени договори за доставка на електроенергия, да събират заявленията и придружаващите ги документи (чл.9), да извършат проверка за допустимост на всеки заявител и да предоставят списък с одобрените предприятия към Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ (чл.10). Това ще затрудни процеса, ако не го направи и практически невъзможен за изпълнение, но и е напълно ненужно, предвид натрупания вече опит в администрирането на мерки за подкрепа – както от страна на Министерство на енергетиката, така и от екипа на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“. Допълнително да се отчете и факта, че и в самото предложение за

ПМС е уговорено изрично, че администратор на предоставяната държавна помощ е министърът на енергетиката – чл.4.

Програма за компенсиране на разходите на небитовите крайни клиенти за електрическа енергия

Озадачаващо е, че тази Програма на МС не бе обсъждана публично – за нея научихме от Стенограма 40/3.10.2025г., от заседание на Министерския съвет, проведено на 03.10.2025г. и открихме на следния адрес https://pris.government.bg/document/0c13f944ed549a3c2c65285de53f0e28

Всъщност, именно тази Програма засяга приложимите компенсационни мерки към всеки небитов потребител на електрическа енергия, в т.ч. и на операторите на електропреносната и на електроразпределителните мрежи за закупуване на количествата електрическа енергия, потребена за технологични разходи.

Това е и програмата, която е разработена като продължение на предходните програми, приети за преодоляване на последиците от резките промени на цените на електрическата енергия на основание чл. 36б, ал. 1, т. 4 от Закона за енергетиката.

Действието на програмата е за периода от 1 юли 2025 г. до 30 юни 2026 г.

Индикативният бюджет по програмата е в размер до 20 млн. лева.

Програмата се прилага за небитовите крайни клиенти само когато среднопретеглената цена за базов товар на сегмента „Ден напред" на „Българска независима енергийна борса" ЕАД (БНЕБ) за съответния шестмесечен период (от 01.07.2025 г. до 31.12.2025 г. и от 01.01.2026-30.06.2026 г.) е над 240 лева/MWh или равностойност в евро – над 122,71 €/MWh.

Предвид гореописаното, както и предвид изчисленията ни, имаме основания категорично да заявим, че небитовите потребители на електрическа енергия на практика няма да получат компенсации за посочения времеви период.

Да припомним, че среднопретеглените месечни цени за базов товар на сегмента „Ден напред" на БНЕБ за изминалите юли, август и септември от настоящата година са съответно 197,80 лв/MWh, 148,31 лв/MWh и 183,37 лв/MWh. Изчисленията и моделите ни дават основания да посочим среднопретеглена шестмесечна цена (както предлага коментираната Програма) под 206 лв/MWh.

За следващия шестмесечен период януари-юни 2026 г. очакваме среднопретеглена шестмесечна цена за базов товар на сегмента „Ден напред" на БНЕБ под 200 лв/MWh.

Следователно - реално не се предвиждат реално компенсации за небитовите потребители на електрическа енергия.

Просто шестмесечните периоди са неадекватни на трудностите, които неминуемо небитовите потребители на електрическа енергия ще изпитат – очакваме среднопретеглените месечни цени за базов товар да бъдат около и над 250 лв/MWh през месеците ноември и декември от настоящата година, както и през месеците януари и февруари от 2026-та година.

Ако се запази подходът със шестмесечни периоди, то смисленото ценово прагово ниво следва да е под 200 лв/MWh. Например, при 200 лв/MWh, компенсации биха се получили само за първия шестмесечен период, размерът им (според съдържанието на Програмата) ще е около 5,83 лв/MWh и техният общ обем би бил (ако се прилага за електропотреблението за шестмесечния период – по наша оценка около 7,47 TWh) под 44 млн.лв. Въпреки че този подход ще е много-по-

смислен, подкрепата ще се получи през м.февруари 2026г., т.е. непосредствено след най-трудните месеци.

Намираме за много по-удачен подход с позоваване на средномесечни цени за базов товар. Ако отново допуснем, че се ползва праг от 240 лв/MWh, но на средномесечна база и компенсациите са помесечни, то небитовите потребители в България биха получили подкрепа за потребената от тях електроенергия около 18 млн.лв. за месеци ноември и декември от настоящата година и под 29 млн.лв. за първите (и най-трудни) два месеца от 2026г.

Алтернатива е и подход, който подобно на ПМС за енергоемките предприятия, да обхваща 50% от електропотреблението на небитовите потребители, но при по.нисък референтен праг, напр. 220 лв/MWh за среднопретеглена месечна цена за базов товар на сегмента „Ден напред" на БНЕБ. Бюджетът, в този случай, за ноември и декември от настоящата година ще е около 36 млн.лв., а за месеците до юни, вкл. от 2026г. ще е под 42 млн.лв.

Последните два подхода препоръчваме да бъдат анализирани и подкрепени, защото представляват рационален баланс на интересите на заинтересованите страни, както и ясен, недвусмислен знак на подкрепа и съпричастност към небитовите потребители на електрическа енергия в България, че ще имат защита в условия на екстремални цени и дисбаланси спрямо останалите страни членки.

С УВАЖЕНИЕ,

РУМЕН РАДЕВ,
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
УС НА АСОЦИАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИЯ
КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ